

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1347875/2

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב יצחק אושינסקי – אב"ד

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד צפור אמיתי)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אברהם אטיאס)

הנדון: דחיית בקשה לפסילת דיין בטענה כי דעתו נעולה

החלטה¹

בפנינו בקשת הנתבע כי בית דין זה יפסול את עצמו מלדון בדין זה משום ש"דעתו נעולה" (סעיף 8 לבקשה וכן בהקדמה לבקשתו) ומשום שהוציא בית הדין דנן החלטה מבלי קבלת תגובת הצד השני, ורשם כי עמדת הצד השני תישמע "לפנים משורת הדין". בבקשתו מתבסס הנתבע על סעיף 19א לחוק הדיינים שם נכתב כי:

דיין לא ישב בדין אם מצא, מיזמתו או לבקשת בעל דין, כי קיימות נסיבות שיש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים בניהול המשפט.

כמו כן מציין להחלטת בית המשפט העליון באשר ל'דעה קדומה'.

למעשה, כוונתו בבקשתו להחלטת בית הדין מיום 24.8.22, שהתבארה אף בהחלטת בית הדין קודמת מהיום 25.8.22.

ברם, דין בקשה זו להידחות על הסף מחמת כמה נימוקים.

ראשית, היכן מצינו שאי קבלת תגובה הופכת את דעתו של בית הדין ל"נעולה"? וכל שכן באופן שבית הדין כן איפשר לנתבע להביע את דעתו? והרי אם הייתה דעתו של בית הדין נעולה, לא היה מציע לצד שני בהחלטה השנייה להביע את דעתו אם חפץ בכך?

שנית, בית הדין כבר ביאר בהחלטתו השנייה (החלטה קודמת מהיום 25.8.22) מדוע ציין בהחלטה מאתמול 24.8.22 להחלטתו הקודמת (פסק הדין) ללא קבלת תגובה, והבהיר שהוא רק הזכיר את פסק הדין המקורי למילותיו, ללא מתן פרשנות נרחבת לו, ולכך אין צורך בתגובה.

בנוסף, ידועה ההלכה כי דיין לא יכול להסתלק מהדין ללא הצדקה, כגון בנסיבות דנן, וידועים דברי הרא"ש בתשובה (קז,ו):

"והיינו טעמא, דכיון שבא הדין לפני הדיין והוא אינו יכול לברר הדבר, אינו רשאי למשוך ידו מן הדין ויריבו הבעלי דינין זה עם זה".

ועיין שולחן ערוך חושן משפט סימן טו סעיף ג.

¹ על החלטה זו הוגש ערעור לבית הדין הגדול, ובהחלטת כב' נשיא בית הדין הגדול מיום 5.9.22 נדחה הערעור

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בנוסף, בתיק 1071670/1, ביאר כב' הגר"א היישריק חבר בית הדין הגדול חוק זה (סעיף 19א לחוק הדיינים) כך:

מה הוא אותו "משוא פנים" עליו דיבר המחוקק?

נקדים ונאמר כי המושג 'משוא פנים' הוא מושג כללי בגדר של מיכל ענק שניתן למלא בו דברים רבים ושונים. ללא מילוי המיכל בדברים מסוים יישאר המיכל ריק מתוכן ויאבד את שמו. שכן, קיימות מאות ואלפי אפשרויות למצבים שעליהם ניתן לומר שיש בהם או אין בהם משוא פנים. לפיכך, ברור מעל כל ספק כי הפרחה באוויר של טענה למשוא פנים כנגד מאן-דהוא ללא הצבעה על עובדות ספציפיות המצביעות על כך באופן ברור, אינה בגדר טענה ודינה שלא להישמע כלל. לא יעלה על הדעת להפריח טענה כזו ללא שנצמיד לה את העובדות שלדעת העותר הביאו אותו למסקנה כי לפנינו 'משוא פנים'. בקיצור של דבר ייאמר, טענה למשוא פנים ללא הנחת עובדות ספציפיות המוכיחות זאת ברמת ודאות של 'חשש ממשי', אינה בגדר טענה וממילא אין מקום להשיב עליה.

עתה נפנה להגדרת המושג. 'משוא פנים' הוא למעשה כאשר השופט או דיין מתנהג בניהול המשפט העומד לפניו בנטייה ברורה לטובת צד אחד. קביעה כזו, במידה ותהיה, תוביל לטענה שהמשפט אינו משפט צדק ואולי אף אינו משפט כלל, כמשמעותו. זאת משום שהמסקנה היא כי לאותו דיין היה "מניע" משלו לניהול המשפט ולתוצאותיו ולא המניע של עשיית צדק ומשפט אמת. טענת 'משוא פנים' כלפי שופט או דיין, היא בעצם קריאת הפרכת חזקת הכשרות של המעשה השיפוטי כלפיו. הצבת האשמה חמורה כזו דורשת נטל ההוכחה המוטל במלואו על הטוען לקיומה, בוודאי כאשר לא נטען בבירור מה הוא אותו 'מניע', שלדעת הטוען, יהיה לדיין בעשותו כן. בירור קביעה כזו, מחייבת קבלת נתונים וראיות שהפרשנות להם אינה ניתנת לשני פנים אלא מובילה באופן ברור רק להסבר אחד ולמסקנה אחת סבירה. כל עוד דרגה כזו של ראיה אינה מוצגת בפנינו לא נוכל לערער את חזקת כשרותו של היושב על מדין. אין כל סיבה לעשות כך לגבי כל אדם ובוודאי שלא כלפי שופט או דיין, שמלכתחילה הציווי ההלכתי והחוק האזרחי מטילים עליהם מטלה זו כבסיס למילוי תפקידם.

ומסיים הגר"א היישריק את דבריו שם:

בשולי ההחלטה

כאן המקום להוסיף מספר מילים. יש לכבד החלטות ביה"ד הרבני ככל החלטות של כל ערכאה משפטית בישראל, גם כאלה שאינן תואמות לרצונו או ציפיותיו של צד זה או אחר. כך הוא טבעם של דברים, ביה"ד וביהמ"ש הם מקומות שבהם על דרך הכלל כמחצית יצאו מרוצים והמחצית האחרת לא כך. אך ודאי שלא יעלה על הדעת כי משום שהחלטה מסוימת או פס"ד של אותה ערכאה משפטית אינו לרוחו של צד זה או אחר, הוא מיד יתלה באותה ערכאה שאינה צד כלל בעניין, כאילו היה הדבר משום 'משוא פנים'. הליכה בדרך זו היא מסוכנת ויש בה משום פגיעה ואף פגיעה אנושה באושיות המשפט והצדק. הדיין או השופט ממונה על עשיית צדק ומשפט והוא מואמן בתפקיד זה ועושה אותו באמונה. ולכן, טרם שמעלים טענה חמורה כנגד הדיין או השופט למשוא פנים – ללא שמגבים אותה בעובדות חד משמעיות – יש לחשוב יותר מפעמיים. רשאי בעל דין בהחלט לערער על כל החלטה אך יש לשמור על הדרך הראויה. אסור שתהא יד קלה על

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדק הפה" המשמיע טענות ולהציג את הדברים בצורה מכובדת הראויה לערכאה שיפוטית.

כך שכל ואין הוכחה על "מניע" לדיין, אין מקום לטענה על משוא פנים. והרי בנידון דנן לא נטענה טענה ל"מניע" וכמובן שאין כל "מניע" כנ"ל.

אף באשר לטענת המבקש ל'דעה קדומה'; יש צורך לבסס ולהוכיח ולהסביר מדוע יש לבית הדין דעה קדומה בתיק זה, דבר זה לא הוסבר בבקשת המבקש, וכמובן שלא הוכח, וברור שאותה 'דעה קדומה' - כלל אינה קיימת.

בנוסף, וכידוע בפסיקה, חוסר שביעות רצון מהחלטות בית הדין אינה עילה לפסילת הרכב או דיין. בעניין זה ראו דבריו של הגר"ש שפירא (תיק 1074635/1) בשבתו בבית הגדול יחד עם הגר"א איגרא והגר"צ לוז, המאריך בפסול "שונא" לדון, ובין השאר כתב כך:

אין ספק שבעל דין שהחלטת או התנהלות בית הדין אינה מוצאת חן בעיניו, לא יוכל להעלות טענה לפסילת הרכב בית הדין אם לא הוכיח עילה ממשית למשוא פנים (וכמו שכתב בתשובת הרא"ש שהובאה לעיל). כמובן שאם תינתן החלטה או פסק דין שלא יראו לו, זכותו להגיש ערעור, אך אין בחוסר הנחת שלו מהתנהלות בית הדין בכדי לפסול את בית הדין.

מול עינינו עומדת הדרכתו של מו"ר דודי זקני הרב הראשי לישראל (תשמ"ג – תשנ"ג) ונשיא בית הדין הרבני הגדול הגאון רבי אברהם אלקנה כהנא שפירא זצ"ל אשר כתב בהחלטה (פורסמה בקובץ שורת הדין ט עמוד תנו):

"הנימוק שניתן, שמכיוון שב"כ הבעל העלה חשדות נגד בית הדין, לכן אין בית הדין יכול להמשיך בדיון, אינו נימוק כלל ואף משמש תקדים מסוכן. תגובה כזו של כניעה להטלת דופי בבית הדין עלולה להביא לידי שיתוק של עבודת בית הדין. במקום לדחות בתקיפות תעלולים של בעל דין שבית הדין יודע שדבריו מנוגדים לאמת, נכנעים לדרישתו המחוצפת, וכדי בזיון וקצף. לפי הדין אסור לבית הדין להימנע בכגון דא מלדון דין אמת ומלעשות צדק. אין לקבל את ההסתלקות ובית הדין ימשיך במשפט וכתורה יעשה."

וראו עוד באריכות בספר סדר הדין (שוחטמן) עמ' 67 ואילך ועמ' 574 ואילך בעניין זה.

ברם, במידה ואיזו מהחלטות בית הדין אינה לרוחו של המבקש, הוא רשאי להשיג עליה בפני ערכאת הערעור בדרך המקובלת.

מעבר לכל האמור, נוסף – הרי בית הדין איפשר לנתבע בהחלטתו הקודמת מהיום 25.8.22 להגיב לבקשת התובעת. אז פלא – מדוע בחר המבקש להגיש בקשה נרחבת זו לפסילת הרכב במקום להגיש תגובתו, ושמה היה מצליח לשכנע את בית הדין במה שמבקש לשכנעו?

לאור כל האמור, בקשת המבקש-הנתבע כי בית דין זה יפסול את עצמו מלדון בדין זה, נדחית על הסף.

באשר בקשת המבקש לעיכוב ביצוע ולדחות את הדיון בהנ"ל; אכן בסעיף 19א (ח) לחוק הדיינים נרשם כי בבקשת פסילת הרכב, על בית הדין לרשום הנימוק מדוע לא יופסק הדיון עד לערעור; אך בשל האמור בהחלטות קודמות, כי מדובר בפסק דין (המקורי מיום 23.3.22) מפורש וברור, וממילא עולה חשש לכאורה לניסיון לדחיית חלוקת רכוש שלא כראוי, ואף בשל העובדה שבחר הנתבע להגיש בקשה זו במקום להגיב עניינית ולנסות לשכנע את בית הדין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בצדקתו – עולה רושם לניסיון למשיכת הליך לחלוקת רכוש שלא בהוגנות, ולכן בית הדין לא יאפשר עיכוב ביצוע החלטותיו ולא נעתר לבקשה זו.

למעשה אין צורך לומר כי החלטת בית הדין מיום 24.8.22 היא בתוקפה, שהרי היא רק חוזרת על האמור בפסק הדין שמיום 23.3.22 שהוא ודאי בתוקפו.

ברם, כמובן שככל ויבחר המבקש להגיש ערעור על החלטת בית הדין, בית דין דגן יכבד כל החלטה שתינתן ע"י ערכאת הערעור.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום כ"ח באב התשפ"ב (25/08/2022).

הרב יצחק אושינסקי – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה